

Història

Al rescat del vell cinema olotí

Josep Maria Canals

FOTOS: COL·LECCIÓ DE L'AUTOR.



La gran majoria dels primers aficionats al cine que es van posar a prendre imatges de cinema eren gent molt inquieta, amb grans dots de creativitat i alguns fins i tot eren activistes socioculturals. L'activitat comuna de tots ells era la fotografia. Prèviament al cinema havien estat fotògrafs molt experimentats. Foren polifacètics, ja que els interessaven tots els afers relacionats amb les arts, els esports i el batec ciutadà. Alguns d'ells apareixen biografiats en aquest article, que repassa la fundació de l'entitat Cinema Rescat, que conserva i fa difusió de les seves obres.

Les deseneres (1935).
Foto d'E. Vélez.
La imatge apareix en una filmació del mateix autor.

Les famoses Experiències Cinematogràfiques, a l'Institut Montsacopa, foren pioneres a instaurar mètodes d'introducció al cinema en el sistema educatiu

La tardor de 1979 es va crear a Olot el Col·lectiu de Cinema Independent de la Garrotxa, amb la finalitat de practicar, divulgar i també impartir pedagogia del cinema, tant en l'aspecte amateur com en el professional i independent. La primera intenció era que en l'entitat hi cabés tot el relacionat amb el cinema en general, fins i tot es començà a gestionar la unió del cineclub, que en aquell moment s'estava organitzant amb un altre que també s'estava gestant dins el Col·lectiu de Cinema, cosa que no arribà a bon port. Però ben aviat es va poder palpar la realitat del que s'havia previst portar a terme: al cap d'un mes es va organitzar un curs de cinema que va durar uns quants mesos –alguns ja dins de 1980– i en el qual van prendre part destacades personalitats del cinema professional. Passats uns mesos, es començaren a portar a terme, juntament amb l'APA de l'Institut de Batxillerat Montsacopa, les famoses Experiències Cinematogràfiques, que tan productives van esdevenir. Famoses perquè foren exemple per a d'altres centres educatius que anys més tard van instaurar sistemes d'introducció al cinema iguals o similars. Encara a dia d'avui no s'ha repetit de manera tan positiva en els centres docents un sistema educatiu del cinema tan engrescador com pedagògic.

Un antecedent propici va ser l'Amateur Club Fotogràfic i Cinematogràfic, que havia nascut en 1958 i que es liquidà a la primavera de 1979. Aquesta entitat, la primera en la història cinematogràfica d'Olot a dedicar-se al cinema amateur i independent amb caire divulgatiu i competitiu, va tenir una notable activitat en la fotografia i en el cinema. En el camp cinematogràfic, entre diverses iniciatives, es va instituir el Festival Nacional de Cinema Amateur, d'àmbit estatal, que proporcionà l'oportunitat als olotins de poder



Primera missa de campanya al Firal, en celebració de la victòria, el 8 de febrer de 1939. Foto d'E. Vélez. La imatge apareix en una pel·lícula seva.

gaudir dels treballs dels cineastes independents més famosos d'Espanya i de Catalunya. A més van sorgir realitzadors que, bo i prenent part en els concursos, van esdevenir vertaders cineastes, entre els quals destaquen notablement el director de cinema recentment desaparegut Pep Callís, Xavier Sala i Marc Barberí, tots tres ben reconeguts i dels quals s'haurà de parlar històricament d'aquí a uns quants anys. Una altra entitat, i aquesta amb un pes important pel que fa a la creació del fons d'imatges històriques d'Olot, fou el Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, com veurem tot seguit.

El cinema Rescat

Aquest historial fins aquí descrit ens porta a la realitat actual de posseir un fons de cinema històric local molt interessant, el punt de partida del qual comença amb la recuperació i rescat de la producció de Jaume Daudí.

Jaume Daudí fou membre de la junta directiva de l'Amateur Club Fotogràfic i Cinematogràfic. Persona educada i eminentment social, fou esti-

mat pels olotins, i va rebre homenatge del mateix Amateur Club i del Centre d'Iniciatives Turístiques i l'Ajuntament, d'Olot. Un sector important de la societat olotina inquieta va ser conscient de la vàlua històrica d'aquest cinema per a la ciutat i la comarca.

La primera iniciativa fou del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca. En data 14 d'abril de 1977, aquesta entitat dirigí una carta a Jordi Daudí, el fill de Jaume, en la qual se li diu, entre altres coses: «[...] ens permetem suggerir-li que si arribat el moment creu oportú desprendre's del material obtingut pel seu pare, en faci donació a la Biblioteca Municipal olotina. La donació, o cessió, podria donar peu a crear la primera filmoteca o arxiu fotogràfic d'Olot, que es podria incrementar amb altres testimonis gràfics [...], i a més, «[...] no intentem altra cosa que incrementar el patrimoni cultural i històric de la ciutat a la qual tant va estimar en Jaume Daudí». La carta anava signada amb el vistiplau del president del Patronat, el culte escriptor i historiador Josep Maria de Solà-Morales i de l'omni-

Pioners del cinema olotí

Esteve Molas i Trasfí (1882-1963). Fotògraf reporter professional, músic intèrpret i compositor de diversa temàtica, alumne i gran amic d'Enric Morera, era famós fabricant i afinador d'instruments musicals, entre altres activitats, i també jutge de pau. De la seva petita producció de cinema destaca la filmació d'una anada a Beget (1932) a peu des d'Olot, amb motiu de la inauguració del local d'ERC.

Emeteri Vélez i Valls (1887-1975). Provenent de Barcelona, fou un famós fotògraf i cineasta professional, celebrat escultor amb projecció internacional, pessebrista, pintor i professor de dibuix. Fou autor d'unes escenes filmades a Olot en l'acabament de la guerra, que s'han prodigat en diversos documentals històrics.

Jaume Tenas i Subiràs (1889-1951). Industrial, fou estudiós i apassionat de la botànica. Fotògraf i amateur del cinema, promotor cultural i esportiu. Conreà el cinema familiar.

Màrius Serradell i Serra (1890-1947). Fotògraf industrial i artístic, mecànic i electrònic. Féu algun reportatge de cinema per encàrrec amb factura de qualitat.

Ferran Casabó i Molar (1893-1942). Inquiet industrial del gremi de la imatgeria, fou afeccionat a la fotografia i al cinema. Les seves pel·lícules eren de contingut urbà i familiar, i hi dominaven les curses de braus.

Jaume Daudí i Mercedes (1894-1977). Director gerent d'una empresa dedicada al tèxtil primer, i agent comercial més tard. De l'abundant producció d'aquest cineasta se'n pot destacar el documental *Festa Major d'Olot 1948*. La seva filmoteca és el punt de partida del Cinema Rescat d'Olot.

Joan Fajula i Soler (1899-1961). Odontòleg de professió amb vocació de físic, va practicar la mecànica i l'electrònica, i d'afegitó fou un excel·lent cineasta. El contingut del seu cinema són esdeveniments ciutadans i escenes familiars.

Àngel Vila i Aulí (1911-1954). Gran polifacètic. Escultor i pintor -practicà totes les disciplines de les arts plàstiques: dibuix, retrat, gravat, xilografia, cartellisme, pessebrisme...-, és el cineasta més celebrat en la història del cinema olotí i un dels primers fotògrafs, qualitativament parlant, que ha estat guardonat en tots aquests camps.

Lluís Espuña i Goday (1914-1975). La seva ocupació habitual era la d'artesà flequer i, molt afeccionat als esports, fou un important promotor del ciclisme a Olot. El contingut dels seus films són reportatges d'esport i aspectes de la ciutat olotina, en els anys 40 i 50.

Llorenç Escapa i Marguí (1915-1995). Cineasta i fotògraf, fou celebrat esportista. Era pilot d'aviació i navegant marítim titulat. El seu cinema, de bona qualitat fotogràfica, recull vivències familiars i reportatges amb panoràmiques aèries de la ciutat d'Olot. Destaquen els documentals *Festa del Tura*, del 1948, i *La fageda d'en Jordà*, del 1952.

Josep Sala i Sibidí, Pitu Sibidí (1921-1994). Fotògraf i cineasta, és el reporter cinematogràfic urbà per excel·lència, sense oblidar el paisatge. Abundant filmografia documental amb bona fotografia.

Andreu Viñeta i Pujol (1925-2008). Era tècnic industrial instal·lador de sistemes d'aire condicionat. Promotor de l'excursionisme i de l'esquí. Les seves filmacions van de 1946 a l'actual 2008 i hi predominen els reportatges de muntanya i grans viatges.



Cos Iris
(1924).

El polifacètic creador Àngel Vila i Aulí (1911-1954), escultor i pintor, és el cineasta més celebrat en la història del cinema olotí



Sardana de Corpus. Foto d'E. Vélez, escena d'un film de J. Fajula.

present en la cultura i la crònica olotines, Josep Murlà i Giralt, en aquell temps secretari de l'entitat esmentada. El material ens fou lliurat al nostre domicili particular amb una nota en la qual se'ns encarregava la seva gestió de lliurament, així com la carta esmentada. (Amb la família Daudí ens unia una gran amistat). L'obra social i cultural d'una entitat industrial privada es va oferir per iniciar la creació d'una filmoteca, la qual beneficiaria dita empresa i el municipi. Iniciaria la restauració de les cintes i duplicaria la reproducció o còpia: un exemplar per a l'empresa i un altre per al municipi. No fou possible l'operació i vàrem depositar el material a la Biblioteca Municipal, on va dormir uns anys semioblidat. A mitjan dècada 1980-90, però, el vam reclamar per lliurar-lo al Col·lectiu de Cinema Independent de la Garrotxa per començar així la tasca de recerca i recuperació de material de cinema històric d'Olot i de la Garrotxa. S'havia creat el Cinema Rescat en el si del Col·lectiu de Cinema.

En la quasi vintena d'anys que ja porta el Col·lectiu de Cinema Inde-

pendent de la Garrotxa treballant per la recuperació del cel·luloide ranci, s'han localitzat els pioners biografiats de manera sumària en aquest article i s'han traspassat de suport els seus fons cinematogràfics –primer en vídeo i més tard digitalment– després de les corresponents restauracions. A més, es continua investigant per localitzar encara més material. Per altra banda, des del 9 de maig de 2001 hi ha un conveni amb l'Ajuntament olotí (Comissió de Govern) a través del seu

servei municipal Arxiu d'Imatges d'Olot (AIO), pel qual el Col·lectiu de Cinema es compromet a lliurar a aquest servei, una vegada digitalitzat, un determinat nombre de films anuals, per la qual cosa s'instal·la una cambra degudament climatitzada per dipositar-hi –igualmente com els fons fotogràfics– totes les pel·lícules amb el seu suport original. Pel que fa als donants d'aquest material històric, disposen encara de la seva propietat intel·lectual, i també física, ja que se'ls n'ha lliurat una edició digitalitzada.

Josep Maria Canals i Ferrarons és cineasta, fundador del Col·lectiu de Cinema Independent de la Garrotxa.

Per saber-ne més:

La Comarca d'Olot (redacció), «Petita història del cinema a Olot», núm. 834, 21-12-1995.

Canals i Ferrarons, Josep M., «El germà petit del cinema», *La Comarca d'Olot*, núm. 834, 21-12-1995.

Canals i Ferrarons, Josep M., «Cinema a Olot al segle XX», a la revista *A 440 sobre el nivell del mar*, pàg. 32 i 33, novembre de 1999.

Públic de la plaça de braus (1935).
Foto d'E. Vélez. Imatge corrent en la filmografia de l'època.

